

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Vår dato: **04. DES 2012**

Vår ref.: NVE 200710168 - 138 ke/aro

Arkiv: 511

Deres dato:

Deres ref.:

Saksbehandler

Arne Olsen

Tlf. 22 95 92 27

Oversendelse av klage på vedtak av 26.4.2012 om konsesjon gitt Statkraft Agder Energi Vind DA (SAE Vind DA) for Kvinesheia vindkraftverk

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) meddelte 26.04. 2012 konsesjon til SAE Vind DA for å bygge og drive Kvinesheia vindkraftverk i Kvinesdal og Lyngdal kommuner, Vest-Agder Fylke. Vindkraftverket vil ha en ytelse på inntil 60 MW. Det vises i denne sammenheng til NVEs "*Bakgrunn for vedtak*" nr. 17/2012.

NVE har mottatt 15 klager på vedtaket om å bygge og drive vindkraftverket med tilhørende nettilknytning. Flere av klagerne har bedt om at deres klage gis oppsettende virkning. NVE har besluttet å ikke gi klager oppsettende virkning, jf. forvaltningsloven § 42.

NVE har forberedt klagene i tråd med forvaltningsloven § 33. Vi kan ikke se at klagene gir grunnlag for å endre vårt vedtak av 26.4.2012. Klagene oversendes derfor Olje- og energidepartementet for endelig avgjørelse.

NVE har mottatt en felles klage fra Folkeaksjonen mot vindmølleparker i Lister og grunneier Rolf Bergstrøm, representert av advokat Tron Egil Høyrem. Grunneier Rolf Bergstrøm anses for å være part i denne saken. Folkeaksjonen mot vindmølleparker i Lister er vurdert til å ikke ha rettslig klageinteresse og er orientert om dette i vedtak av i dag.

I tillegg har følgende påklaget NVEs vedtak:

Naturvernforbundet i Vest-Agder, Heidi Martinussen, Berørte beboere og grunneiere i Lyngdal kommune v/Sindre Lande, Henry Gerhard Høyland, Jon Lande, Kåre Lande og Harald Lande, Norsk Ornitologisk Forening- Lista lokallag, Helge Watne, Frank Treland, Helge Watne mfl., Oddrun Eide Røiseland m.fl., Glenn Johnsrud, Helge Briseid Risnes og Lyngdal kommune.

Sammenfatning av anførte klagegrunner

Advokat Høyrem (på vegne av Rolf Bergstrøm)

Klager anfører at vedtaket er i strid med Grunnloven § 110 b, miljøinformasjonsloven, regnskapsloven, naturmangfoldloven, vannressursloven og konsekvensutredningsforskriften.

Det gjennomgående synspunkt i klagen er at konsesjon er gitt uten tilstrekkelig faktagrunnlag. Det er mangler ved beslutningsgrunnlaget for rødlistearter og biologisk mangfold, herunder rovfugltrekket, fuglearter, andre dyrearter, insektsfaunaen, naturtyper/ vegetasjon, Lygna som varig vernet vassdrag, inngrepsfri natur på Kvinesheia, visualisering av vindturbiner, landskap og synlighet, friluftsliv, jakt og fiske.

Grunnloven § 110 b pålegger både offentlige og private et ansvar for miljøinformasjon og stiller krav til reelle kunnskaper om virkningene av naturinngrep og reell mulighet for innflytelse på beslutningsgrunnlaget. Det er ikke gitt slik kunnskap og innflytelse, og vedtaket er derfor i strid med Grunnloven § 110 b. Konsekvensutredningen tar ikke utgangspunkt i foreliggende kunnskap eller nødvendig oppdatering av denne. Arbeidet med å kartlegge rødlistearter og biologisk mangfold er mangelfull og kritikkverdig.

Klageren hevder også at NVEs vedtak er gjort i et politisk klima som preges av målsettinger av nasjonal og internasjonal karakter, og at det er fare for at juridiske tolkningsprinsipper kommer i skyggen av det politisk hensiktsmessige ved at deltagerne i ordskiftet leser inn i Grunnloven det som de selv synes bør stå i den.

Videre mener klageren at verken NVE eller Statkraft Agder Energi Vind DA besitter tilstrekkelig kunnskap om de aktuelle konsekvensene av de planlagte aktivitetene på Kvinesheia. Slik kunnskap er heller ikke gjort tilgjengelig for allmennheten. Derfor er vedtaket også i strid med miljøinformasjonsloven §§8, 9 og 16, samt regnskapsloven § 3-3 a.

Klageren hevder at NVEs vurdering av Lygnavassdraget, som er et vernet vassdrag, ikke er tilstrekkelig begrunnet. Klageren viser til NVEs vurdering i "Bakgrunn for vedtak," der det opplyses at avstanden fra vindkraftverket til hovedvassdraget er minimum 10 kilometer, og at fire turbiner og atkomstvei vil berøre nedbørsfeltet til vassdraget. Det vises til St.prp nr. 89 (1984-85) som forutsetter at det settes "særlige krav til begrunnelsen." I lys av dette er det ikke tilstrekkelig å vise til avstanden til hovedvassdraget. Det må kreves at begrunnelsen også viser til hvordan tiltaket vil virke inn på sidevassdragene og hvorfor dette ikke har vært avgjørende. Vedtaket oppfyller ikke vilkårene i lovens § 35.

Feil ved faktum og saksbehandling

Klageren hevder at i konsekvensutredningen er det kun tatt med enkelte arter i området. Det fremgår relativt lite utredning om orrfuglleiker på Kvinesheia, det er mangelfull eller ingen registrering av amfibier, insekter, reptiler, kystlynghei, lavlandsmyr og klokkesøte. Det er funnet forekomster av klokkesøte, men dette er ikke undersøkt av utbygger. Klageren mener at en slik passivitet er i strid med naturmangfoldloven § 6. Kunnskapsgrunnlaget for andre dyrearter, som for eksempel gnagerbestanden, er for dårlig. NVE har heller ikke tilstrekkelig kunnskap om rovfugltrekket.

I forhold til rødlistearter og naturtyper mangler det informasjon om hvordan inngrepet vil påvirke kystlynghei. Det foreligger heller ingen vurdering av hvor mye av lavlandsmyr som har gått tapt til andre formål tidligere og hvilke andre inngrep som forventes å komme. ASK Rådgivning besitter ikke noen særlig kompetanse på mose eller lav. Klageren mener at NVE ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til naturtyper og vegetasjon.

Klageren anfører at fagrapporten fra ASK Rådgivning er i strid med NOFs observasjoner vedrørende rovfugltrekket. I rapporten fra ASK Rådgivning anvendes uttrykket ”vil nok” når rapporten viser til at rovfuglene vil trekke utenom eller over vindparken. NOFs observasjoner viste at de aller fleste rovfuglene trakk i lav eller middels høyde over terrenget, og at det er fare for å kollideres med turbinene. ASK Rådgivning sin antagelse bygger verken på konkrete funn, observasjoner eller alminnelig kunnskap. NVEs begrunnelse er derfor ikke i samsvar med motivene til naturmangfoldloven.

Videre hevdes det at NVE har beskjeden kunnskap om rovfugltrekket og at NVE ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til studier fra USA og Spania som viser betydelige risiko for fuglekollisjoner. Det gis inntrykk av at NVE ikke nærmer seg empiriske data på en forbeholdsløs og nøytral måte.

I det store og hele hevder klageren at kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for søknaden ikke står i et rimelig forhold til sakens karakter. Vedtaket er i strid med naturmangfoldloven § 8.

Hva gjelder inngrepsfri natur på Kvinesheia er det i konsekvensutredningen under punkt 5.1.4 konkludert med at i den samlede vurderingen av omfanget for inngrepsfri natur, vil tiltaket gi lite negativt omfang. Denne konklusjonen er misvisende. Konsekvensutredningens rapport om visualisering av vindturbiner inneholder også villedende opplysninger ved at avstands- og høydemålene i rapporten ikke samsvarer med virkeligheten. Det er også lagt til grunn feil avstands- og høydemål i landskapsanalysen. Klageren er ikke enig i konsekvensutredningens rapport om ”Friluftsliv, turisme og reiseliv” om at omfanget av negative visuelle konsekvenser er større for en turgåer enn for en jeger eller fisker.

Saksbehandlingen for øvrig

Klageren hevder at det ikke foreligger et vedtak om utarbeidelse av regional plan for vindkraftutbygging i Vest-Agder, og at vindkraftsaken ikke er behandlet i et samlet fylkesting. Dette kan ikke anses som forsvarlig saksbehandling. I tillegg er sluttbefaringen som var gjennomført 10.11.2011 fra Nordhelle til Storhei mislykket på grunn av dårlige værforhold. Den arkeologiske undersøkelsen er også mangelfull fordi det ble foretatt kun ett prøvestikk av mulig steinalderfunn. Arkeologene mener selv at det var avsatt kort tid, og befaringen ble derfor konsentrert til relativt tilgjengelige områder. Vær og terrengvanskeligheter forhindret også en mer omfattende undersøkelse.

Naturvernforbundet i Vest-Agder (NVA) fremmet 14.juni 2012 klage på NVEs vedtak. NVA fremhever at energieffektivisering er viktig for å redusere klimautslipp, og mange tiltak vil være lønnsomme og gi vekstmuligheter gjennom grønn verdiskapning for norske bedrifter. NVA mener at satsning på redusert strømforbruk kan lette presset på utbygging og samtidig være den billigste måten å skaffe ”ny” strøm på. NVA legger til at regjeringens klimamelding har effektiviseringstiltak som på sikt kan få positiv betydning. Det bemerkes for øvrig at i perioden 2003 – 2009 ble eksportert i gjennomsnitt 5,6 TWh pr år. Pga at det forventes mer nedbør i fremtiden mener NVA at det derfor ikke er behov for å fremskaffe mer energi gjennom tiltak som har negative virkninger for natur og naturverdier,

NVA har merket seg at bortfall av 6 turbiner i Lyngdal kan medføre at prosjektet ikke blir økonomisk bærekraftig, og mener dette er et uttrykk for at tiltaket er et dårlig samfunnsøkonomisk prosjekt. NVA antyder at kommunens avgjørelse kan ha vært påvirket av økonomiske lovnader, og mener dette er uakseptabelt. NVA slutter seg til kommunens krav om en samlet plan for energiprojekter.

NVA mener det burde vært utarbeidet et klimaregnskap for tiltaket for hele konsesjonsperioden på 25 år, herunder hva kraftproduksjonen brukes til; utfasing av kullkraftverk eller økt forbruk.

NVA ønsker en samlet plan for vindkraft for å sikre at store skadevirkninger unngås, og mener det er behov for overordnede planer før Kvinesheia vindkraftverk blir igangsatt.

NVA bemerker at planområdet er vel 10 km² og at det skal iverksettes omfattende inngrep til veier og turbinfundamenter. Dette vil medføre bla partikkelforurensning. NVA bestrider NVEs vurdering om at vindkraftanlegget ikke vil påvirke og være i strid med vernegrunnlaget for sidevassdragene til det vernede Lyngdalsvassdraget. De påpeker at tiltaket ikke er avklart etter forurensningsloven.

NVA mener Kvinesheia vindkraftverk vil være i strid med nasjonale interesser om å beskytte inngrepsfrie områder mot inngrep og forringelse. NVA påpeker at klimaendringer sammen med tap av biologisk mangfold er de største miljøproblemene Norge har, og minner om føringer, krav og oppfordringer fra sentrale myndigheter om å beskytte biologiske verdier og internasjonale konvensjoner som Norge har ratifisert. NVA er spesielt opptatt av at anleggsperioden kan påføre naturmangfoldet vesentlig skade i en anleggsperiode på inntil 2 år, jf viltlovens 3.

Mht til rovfugltrekket mener NVA at de har dokumentasjon fra lokalkjente om biologiske verdier som ikke fremgår av konsekvensutredningen. De mener at undersøkelsen av vårtrekket er mangelfull og at høstundersøkelsen bare er gjennomført for ett år. De har informasjon om at kongeørn, hønsehauk, dvergfalk, vandrefalk, hubro mfl trekker gjennom området. Dette viser svakheten ved de undersøkelsene som er gjort av rovfugltrekket. NVA mener det ikke er relevant å sammenligne rovfugltrekket med undersøkelser av sjøfugl fra Horns Rev, da de fleste rovfuglartene som trekker over Kvinesheia benytter terreng og termikkforhold under trekket. NVA mener at Kvinesheia vindkraftverk vil representere en betydelig fare for internasjonale og sårbare bestander av flere rovfuglarter på trekk. NVA er bekymret for sumvirkninger sammen med Lista vindkraftverk, jf §§ 10,8 og §§ 5 og 6.

NVA mener at Kvinesheia har Vest-Agders største orrfuglbestander, og at bestanden kan bli redusert av tiltaket. De mener at orrfuglbestanden er dårlig undersøkt og at kollisjonsfaren kan sammenlignes med ryer på Smøla. NVE har forutsatt at kollisjonsfaren er forholdsvis lav. På dette grunnlag mener NVA at NVEs vurderinger om orrfugl ikke er basert på et tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag, jf naturmangfoldloven § 8. NVA mener forekomsten av hubro i og i nær tilknytning til planområdet i seg selv er en god grunn til å trekke konsesjonen, jf naturmangfoldloven §§ 5,6,8 og 9, fordi i smånagerår vil hubroen bruke store områder til jakt og medføre stor kollisjonsfare med turbiner. Når det gjelder øvrige rødlistede arter mener NVA at undersøkelsene må være mer grundige og over lengre tidsperioder. Bla har NVA opplysninger om at storlom hekker ved 4 lokaliteter i og nær planområdet og observeres stadig i området. NVA mener at kunnskap om enkeltarter og vindkraftverkets innvirkning på disse ikke er vist, jf naturmangfoldloven § 8. NVA mener også at det ikke er fremskaffet vitenskapelig kunnskap om klokkesøtens bestandssituasjon eller virkning av et vindkraftverk. Dette er etter NVAs mening i strid med naturmangfoldloven § 8.

NVA mener, med henvisning til Anne Berit Erfjord, at tiltaket berører to av 8 naturtyper som nå er på Norsk Rødliste, nemlig slåttemark og slåttemyr. NVA viser til naturmangfoldloven §§ 4 og 8 og mener det ikke er skaffet til veie vitenskapelig kunnskap om naturtypene, utbredelsen eller effekten av opparbeidelsen av vindkraftverket vil få for naturtypene.

Avslutningsvis bemerker NVA at de vil arbeide videre med saken dersom de ikke vinner frem med klagen. De ber om at klagen får oppsettende virkning, jf forvaltningsloven § 42.

Heidi Martinussen har i klage datert 21. mai anført at målet om bevaring av gjenværende inngrepsfri natur ikke er ivaretatt i NVEs vedtak om å bygge og drive Kvinesheia vindkraftverk. Martinussen har vist til en rekke stortingsmeldinger i denne sammenheng.

Berørte beboere og grunneiere i Lyngdal kommune v/ Sindre Lande (BG) har i klage datert 8. mai 2012 anført at anlegget blir liggende i et viktig rekreasjonsområde for Kvinesdal og Lyngdal kommuner. I tillegg klages det på at turbiner kommer på Lyngdals side av kommunegrensen hvor noen blir direkte til sjenanse for beboere og grunneiere. BG ønsker større turbiner slik at turbiner i Lyngdal kan unngås og redusere naturødeleggelsen. BG mener hele området blir ødelagt og at hensyn til rovfugltrekk og det faktum at hubro er observert, medfører at tiltaket er i strid med naturmangfoldloven. BG er bekymret for iskast fra rotorene og mener at det i perioder kan bli livsfarlig å oppholde seg i området. De mener dette er for svakt utredet i konsesjonsbehandlingen. BG ber Olje- og energidepartementet om å omgjøre NVEs vedtak.

Henry Gerhard Høyland (HGH) har fremmet klage, datert 20. mai 2012. HGH ønsker at vindturbinen som er plassert syd for 110 kV ledningen blir fjernet, noe som også Kvinesdal kommunestyre har vedtatt. Et annet problem som anføres av HGH er at et tidligere hubroreir ved Busund kan bli gjenopptatt når granskogen som ble plantet for 65 år siden blir hugget. Han mener at om vindkraftverket blir bygget vil denne reirplassen bli utenkelig for hubro pga støy og aktivitet i området.

Jon Lande, Kåre Lande og Harald Lande har påklaget NVEs vedtak i brev av 20.mai 2012. Klagerne er skuffet over NVEs vedtak som vil redusere områdets verdi til rekreasjonsformål for barn og voksne. De påpeker verdireduksjon av eiendommene og begrensede muligheter for hyttebygging i tilgrensede områder, og at turbinene vil bli synlig fra lange avstander. Turbin nr. 14 blir synlig fra to fastboende på nedre Lande og en fritidsbolig og to fastboende på øvre Lande.

Norsk Ornitologisk Forening , Lista lokallag (NOF) har påklaget NVEs vedtak i brev av 21. mai 2012. Hensynet til naturmangfold og fuglelivet i planområdet anføres som hovedgrunnen til klagen. De mener at vedtaket er i strid med naturmangfoldloven §§ 8,9 og 10. Det anføres også at frafall av inngrepsfrie naturområder og habitatsødeleggelse er viktig for forvaltningen av naturen for å sikre artene levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder, jf naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

NOF mener vindturbinene vil representere en gigantisk barriere med stor kollisjonsrisiko for rovfugltrekket og stasjonære fuglearter. NOF mener at Ask Rådgivning tar feil når de anfører at rovfugltrekket trolig vil gå over vindturbinene. De har i egne observasjoner avdekket at rovfuglene trekker i lav eller middels høyde over terrenget i faresonen for kollisjoner. NOF avdekket også at en stor andel av rovfuglene avbrøt trekket og benyttet planområdet til næringssøk. Med fokus på byttedyr mener NOF at rovfuglene er mindre observante og dermed utsatt for kollisjoner med rotorene. NOF mener at barriereeffekter av vindturbiner som er undersøkt på Horns Rev ikke er relevant på Kvinesheia fordi flertallet av rovfuglene på trekk benytter termikk under trekket. NVEs vurdering om at bestandsutviklingen av de ulike trekkende artene ikke påvirkes vesentlig, mener NOF er usikker. De hevder at virkningene for trekket ikke er tilfredsstillende kunnskapsbasert og at føre- var -prinsippet burde vært brukt. NOF mener også at kunnskapsgrunnlaget for rødlistede arter ikke er tilstrekkelig og peker i den sammenheng på at ikke bare hekkende arter, men også standfugler som streifer rundt på Kvinesheia og dermed gjør dem utsatte for bla kollisjoner. Videre peker NOF på at det er funnet ett hubroreir med to unger etter den ”offisielle” feltundersøkelsen, og de mener planområdet omfattes av hubroens jaktområder. De mener også at nettilknytningen alt. 1.1 vil innebære stor kollisjonsfare. NOF mener NVEs vurdering ikke er tilstrekkelig kunnskapsbasert og mener at føre- var -prinsippet burde kommet til anvendelse for dette hubroparet. NOF konstaterer at det ikke er registrert hekkende storlom i planområdet, men lokalkjente mener det finnes tre lokaliteter for storlom i området. NOF mener

derfor at dette forholdet burde vært nærmere undersøkt før vedtak. Generelt mener NOF at Ask Rådgivning sin utredning om naturmangfold er svært mangelfull bla pga at registreringene ble foretatt for sent i juni og dermed en mangelfull hekkeregistrering. De mener fagutredningen og NVE heller ikke har vurdert nattaktive arter og at feltregistreringene ikke gir et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for en offentlig beslutning.

NOF påpeker at reirplass for kongeørn ikke ble registrert i feltarbeidet, men de påstår at det i ettertid foreligger opplysninger om en hekkeplass inne i planområdet og at disse opplysningene burde vært undersøkt nærmere. NOF påpeker at fagutredningen ikke er kjent med spillplasser for orrfugl i planområdet. NOF har påvist orrfuglleik på Storheimrådet og Solhei og Høyskoheia sør i planområdet. NOF mener registrering av spillplasser burde vært gjennomført. De mener NVEs vurderinger om orrfugl ikke er basert på et tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag.

NOF mener NVEs vedtak er i strid med naturmangfoldloven § 10 fordi det ikke er forsvarlig å gi konsesjon før de er vurdert i sammenheng med andre 11 prosjektene som planlagt eller godkjent i landsdelen.

NOF påpeker at rovfugltrekket på Sør-Vestlandet går på bred front fra kysten og innover. Trekkende rovfugl risikerer å bli påvirket av flere vindkraftverk langs trekkleden. NOF mener at de samlede virkninger for rovfugltrekket på Sør-Vestlandet ikke er tilfredsstillende vurdert og mener at føre-var-prinsippet burde vært lagt til grunn av NVE.

Når det gjelder virkninger for INON mener NOF at NVE har satt seg utover en klar miljøpolitisk målsetting i Norge. Videre mener NOF at vindkraftverkets omfang vil medføre habitatsødeleggelse som medfører at levevilkårene for en rekke arter blir redusert. Virkningene av veier med mer mener NOF er for lite utredet og vektlagt av NVE.

NOF ber om at Olje- og energidepartementet gjennomfører en juridisk vurdering av konsesjonen i lys av bla Bern- og Bonn-konvensjonen.

NOF sin konklusjon: **1.** NVEs vedtak bygger ikke på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag, jf naturmangfoldloven § 8. **2.** NVE har ikke tilstrekkelig vurdert de samlede virkninger for rovfugltrekket, jf naturmangfoldloven § 10. **3.** Sviktende kunnskapsgrunnlag og ikke tilfredsstillende vurdering av samlet belastning, særlig for rovfugltrekket. NVE burde ha brukt føre-var-prinsippet – eventuelt utsatt vedtak til tilstrekkelig kunnskap foreligger. **4.** Frafall av INON og habitatsødeleggelse er i strid med forvaltningsmålet for naturtyper og arter, jf naturmangfoldloven §§ 4 og 5. **5.** NVEs konsesjonsvedtak er i strid med internasjonale konvensjoner.

På bakgrunn av ovenstående anmoder NOF om at Olje- og energidepartementet om å omgjøre/oppheve NVEs vedtak om å bygge og drive Kvinesheia vindkraftverk.

Helge Wathne har fremmet klage i mail datert 9. mai 2012. Wathne ønsker at SAE Vind og Kvinesdal kommune sammen med grunneierne finner en alternativ atkomstvei. Wathne har skissert 2 alternativer (jf kartvedlegg til klagen). Atkomstløsningen som er skissert i konsesjonen vurderes som uakseptabel.

Frank Treland, Helge Wathne mfl har i henvendelse av 8. mai 2012 ønsket alternativ adkomst til vindparken for å unngå at beboere berøres. Det er fremmet to alternative løsninger: **A.** Atkomstveg fra Vatland og inn til Busund. **B.** Atkomst fra Førland og inn i parken.

Oddrun Eide Røiseland mfl har fremmet klage datert 19. mai 2012. Klagerne anfører at Fylkesmannen har registrert hubro i området og ønsker utredning av denne hubroens bruk av området. Klagerne mener dette indikerer at kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt. De anfører videre at området er brukt til jakt, fiske og rekreasjon og vindkraftverket vil redusere verdien av området. De mener de

Samfunnsøkonomiske virkningene er for store. NVEs befaring mener de dannet et utilstrekkelig grunnlag for å vurdere hvordan vindkraftverket vil påvirke omgivelsene. Klagerne mener det er alvorlig at SAE Vind har påvirket politikerne med kompenserende tiltak. Videre mener klagerne at øst og nordøst i planområdet er mangelfullt utredet mht visuelle virkninger. Klagerne mener at NVE har truffet vedtak på et ufullstendig grunnlag.

Glenn Johnsrud har fremmet klage datert 21. mai 2012. Klager mener at belastningen for uberørt natur vil være altfor stor med etablering av Lista og Kvinesheia vindkraftverk i tillegg til andre planlagte vindkraftverk i regionen. Klager anfører at Lista vindkraftverket har medført at han har mistet muligheten til å benytte naturen i nærområdet til rekreasjon, jakt og fiske.

Helge Briseid Risnes har fremmet klage datert 25. mai 2012. Klager uttrykker i innledningen at NVEs upresise konklusjoner ikke bygger på et troverdig datagrunnlag eller har beregninger som gir et rasjonalt grunnlag for NVEs konklusjon om å bygge og drive Kvinesheia vindkraftverk. I denne sammenheng anføres: **1.** Foretatte undersøkelser har et minimum av tidsbruk i felt. Befaring i tett tåke og dokumentkonseptet går igjen i en rekke saker. **2.** Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfold er mangelfullt og er i strid med naturmangfoldloven §§ 8-10. **3.** Vindkraft er dyr og må med dagens kraftpriser subsidieres men 30 øre/kWh av strømabonnentene. **4.** Med dagens priser i elsertifikatmarkedet er det lite sannsynlig at det blir særlig mange vindkraftverk på land.

På ovennevnte grunnlag mener klager at SAE Vind må utarbeide ett samfunnsregnskap som dokumenterer økonomien i anlegget, et klimaregnskap som må dokumentere utslippseffekt. Videre kritiserer klager energimyndighetenes forvaltningspraksis.

Nærmere om hva klager mener er bakgrunnsfakta for de anførte klagegrunner: Tankekors at sentrale myndigheter med Energiloven i hand kan overstyre alle andre lover og institusjoner som skal sikre forsvarlig forvaltning av naturverdier. Tiltaket er i strid med føre- var-prinsippet pga samlede virkninger for fuglelivet. Vindkraftverk reduserer eiendomsverdier og raserer store naturverdier. Støtte til energiøkonomisering mer fornuftig enn støtte til ny vindkraftproduksjon. Elsertifikater er Norges ”avlatsbrev”. For øvrig har klager fremmet en rekke energipolitiske vurderinger.

Klagers hovedbudskap er at vi bør ta en pause før flere uerstattelige naturverdier blir rasert.

Lyngdal kommune har fremmet klage datert 23. mai 2012. Kommunestyret vedtok 3. mai 2012 å delegere til Komite 1 å fremme klage på NVEs vedtak om å bygge og drive Kvinesheia vindkraftverk.

Lyngdal kommunestyre vedtok enstemmig å påklage NVEs vedtak i møte 14. mai 2012. I vedtaket ble det vektlagt mangler ved konsekvensutredningen og at hensyn til negative virkninger ikke er tilstrekkelig vektlagt, herunder virkninger for hekkeområder for flere truede arter og i særlig grad hubro. Videre anføres reduksjon av INON, visuelle virkninger og lokal motstand som en viktig del av klagegrunnlaget.

Kommentarer fra søker SAE Vind DA

SAE Vind DA har i brev av 17. august 2012 kommentert de viktigste klagegrunnene. NVE viser til disse merknadene.

NVEs vurdering av klagen

NVEs myndighet i klagesaken følger av forvaltningslovens § 33. NVE kan oppheve eller endre vedtaket dersom NVE finner klage begrunnet, alternativt oversende klagen til OED for endelig

avgjørelse. Etter forvaltningsloven § 33 andre ledd skal NVE avvise klager dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger.

NVE har vurdert at Folkeaksjonen mot vindmølleparker i Lister ikke har rettslig klageinteresse, og denne er tilskrevet i eget brev av i dag. Grunneier Rolf Bergstrøm anses om part i saken idet tiltaket berører vedkommende direkte. NVE har på forespørsel fra klager gitt utsatt klagefrist til 15. juni 2012. Øvrige klager er rettidig fremsatt og tilfredsstillere etter vår vurdering de øvrige vilkår for klagerett i forvaltningslovens kapittel VI. NVE har følgelig forberedt klagen i tråd med forvaltningsloven § 33.

Klagene er i det følgende vurdert i samme rekkefølge som de er sammenfattet.

Advokat Høyrem (på vegne av Rolf Bergstrøm)

NVE kommenterer nye forhold som klager anfører og som ikke tidligere er vurdert og forhold som bør utdypes nærmere. Forøvrig kan NVE vise til vedtak av 26. april 2012.

NVE vil påpeke at et forvaltningsorgan ikke har plikt etter forvaltningsloven til å ta stilling til alle merknader fra en part. NVE vil ta for seg de sentrale anførsler fra klager og det som ellers er nødvendig for å begrunne vedtaket.

Generelt om NVEs saksbehandling

For det første anføres det at konsesjon er gitt uten tilstrekkelig faktagrunnlag. Konsekvensutredningen er mangelfull spesielt i forhold til kartlegging av rødlistearter og biologisk mangfold. NVE tolker anførselene dit hen at siden vedtaket ikke oppfyller reglene i naturmangfoldloven, plan- og bygningsloven, og konsekvensutredningsforskriften, er vedtaket *også* i strid med Grunnloven § 110 b, miljøinformasjonsloven og regnskapsloven.

Kjernes spørsmålet er om NVE har oppfylt sin utrednings- og begrunnelsesplikt etter forvaltningsloven § 17 og naturmangfoldloven § 7, jf. §§ 8-12.

For ordens skyld vil vi nevne at naturmangfoldlovens bestemmelser i kapittel II supplerer forvaltningslovens bestemmelser om utrednings- og begrunnelsesplikt.

I følge forvaltningsloven § 17 første ledd skal forvaltningsorganet påse at *"saken er så godt opplyst som mulig."* Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 7 er en saksbehandlingsregel om begrunnelsesplikt som sier at prinsippene i §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer. Dette innebærer at forvaltningen i sine vedtak plikter å redegjøre for og synliggjøre kunnskapen om og virkningene et tiltak får for naturmangfold, og hvordan en har kommet fram til resultatet i den konkrete saken. Naturmangfoldloven § 8 supplerer forvaltningslovens regler om utredningsplikt og forutsetter at forvaltningen innhenter eksisterende og tilgjengelig kunnskap.

NVE viser til at avgjørelsen om tildeling av konsesjon for Kvinesheia vindkraftverk baserer seg på konsekvensutredning, innkomne merknader, møter, befaringer, feltundersøkelser og høringsuttalelser. Formålet med konsekvensutredninger i konsesjonssaker er å klargjøre virkninger av et tiltak som kan ha vesentlige konsekvenser for miljø, naturressurser eller samfunn slik at NVE kan treffe et vedtak på et forsvarlig grunnlag. Naturmangfoldlovens bestemmelser i kapittel II skjerper NVEs utredningsplikt, men det er likevel en grense for hvor omfattende en konsekvensutredning skal være. Naturmangfoldloven § 8 første ledd bruker uttrykket *"så langt det er rimelig,"* som legger opp til en rimelighetsvurdering, hvor man blant annet ser hen til risikoen for skade på naturmangfoldet og tiltakets karakter, omfang og alvorlighet.

På oppdrag fra Statkraft Agder Energi Vind DA utarbeidet ASK Rådgivning AS rapporten om konsekvensutredninger for Kvinesheia vindkraftverk. Fagrapporten for biologisk mangfold er utredet av ASK Rådgivning AS.

I fagrapporten for biologisk mangfold er Statens vegvesens håndbok 140 om konsekvensutredninger, Direktoratet for naturforvaltnings håndbøker om naturtyper og verdsetting av biologisk mangfold, vilt og Artsdatabankens "Norsk Rødliste 2006" benyttet som grunnleggende metode i konsekvensutredningen. Datagrunnlaget er NOF Listas kartlegging av fugl og rovfugltrekk i 2009, Multiconsults kartlegging av naturtyper, data fra Naturbase, data fra Artsdatabankens artskart og data fra Direktoratet for naturforvaltnings INON-database. Naturmangfoldloven § 8 stiller et krav om et godt kunnskapsgrunnlag om naturmangfoldet, hvor man skal si noe om dagens situasjon og tilstand, utvikling, utbredelse og vurdering av effekten av påvirkninger. Slik NVE tolker bestemmelsen vil ovennevnte kilder være den type tilgjengelig kunnskap som er tilstrekkelig etter naturmangfoldloven § 8. Dette underbygges av Miljøverndepartementets veileder om naturmangfoldloven kapittel II¹ som sier at kildene ovenfor er det som skal til for å tilfredsstille de kravene som oppstilles i nevnte bestemmelse. Videre har ASK Rådgivning, på vegne av Statkraft Agder Energi Vind DA, foretatt vurderinger av tiltakets effekt på naturmangfoldet og disse er nedfelt i konsekvensutredninger av mars 2010. NVE mener at konsekvensutredninger av mars 2010 oppfyller kravene i utredningsprogrammet fastsatt 2.7.2009.

NVE vil også bemerke at en konsesjonsavgjørelse innebærer at det foretas en avveining av ulike hensyn. I en slik vurdering vil nødvendigvis noen hensyn tillegges større vekt enn andre hensyn for å komme frem til en beslutning. Denne type avveining vil likevel ikke i seg selv innebære at de hensyn som ikke tillegges avgjørende vekt er mangelfullt utredet.

Etter NVEs syn har vi oppfylt utredningsplikten vår, og vurderinger av tiltakets effekt på naturmangfoldet er synliggjort i "Bakgrunn for vedtak" av 26. april 2012.

For det andre hevder klageren at NVEs konsesjonsvedtak av 26. april 2012 er fattet i et politisk klima som preges av målsettinger av nasjonal og internasjonal karakter, og at det er fare for at juridiske tolkningsmomenter er tillagt mindre vekt. Vi oppfatter dette som en påstand om at det foreligger feil ved skjønnsutøvelsen ved at NVE har tatt utenforliggende hensyn i saken. NVE avviser at vi har tatt utenforliggende hensyn i saken. Vi viser her til at energiloven innebærer at det kan gis konsesjon etter en skjønnsmessig vurdering og at de momenter som er tillagt vekt fremgår av vår begrunnelse.

Etter NVEs vurdering oppfyller vedtak av 26. april 2012 vilkårene i forvaltningsloven § 17 og naturmangfoldloven §§ 7-12. NVE mener at det foreligger et forsvarlig beslutningsgrunnlag for Kvinesheia vindkraftverk, og vedtaket er ikke i strid med kravet om kunnskap om reelle kunnskaper om virkningene av et naturinngrep etter Grunnloven § 110 b. Vi har begrunnet tiltaket og dette bryter heller ikke noen opplysningsplikt etter miljøinformasjonsloven og regnskapsloven.

Spesielt om naturmangfoldloven §§ 6, 8 og 9

Klageren mener at i konsekvensutredningen er det kun tatt med enkelte arter i området. Klageren mener at det er relativt lite informasjon om orrfuglleiker på Kvinesheia, mangelfull eller ingen registrering av amfibier, insekter, reptiler, lavlandsmyr, kystlynghei og klokkesøte. Kunnskapsgrunnlaget for andre dyrearter er for dårlig. NVE har heller ikke tilstrekkelig kunnskap om rovfugltrekket.

¹ Miljøverndepartementets veileder. Naturmangfoldloven kapittel II. Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk – en praktisk innføring. Januar 2012.

Når det gjelder mangelfull utredning av kystlynghei, lavlandsmyr, amfibier, reptiler, orrfuglleiker og andre dyrearter, kan NVE ikke se at klageren tar opp nye forhold som endrer vår vurdering rundt dette.

I forhold til manglende utredning av klokkesøte og insekter vil NVE vise til kommentarer til naturmangfoldloven § 8, der Backer ("Naturmangfoldloven. Kommentartutgave, 2010 side 91-92) skriver:

Kravet om vitenskapelig kunnskap knytter seg primært til allerede foreliggende kunnskap. Men § 8 stiller ikke krav om ny grunnforskning. Den setter heller ikke krav til en tiltakshaver om å skaffe totaloversikter over de arter og naturtyper som beslutningen skal påvirke, jf. prp s. 380 sp. 2. Første ledd første punktum stiller ikke noe absolutt krav om et vitenskapelig kunnskapsgrunnlag for alle beslutninger som berører naturmangfoldet, jf. prp. S. 379. Det skyldes dels det at de økologiske prosessene er så komplekse at det er urealistisk å få inngående vitenskapelig kunnskap om alle sider ved naturmangfoldet.

Det foreligger altså ingen plikt for verken NVE eller Statkraft Agder Energi Vind DA å kartlegge og utrede alle arter og naturtyper som tiltaket påvirker, såfremt aktsomhetsplikten i naturmangfoldloven § 6 er ivarettatt. Aktsomhetsplikten innebærer at man gjør seg kjent med hvilke naturverdier som kan bli skadelidende, og at den enkelte skal gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet.

NVE vil påpeke at i forhold til klokkesøte, er følgende vilkår lagt til i konsesjon av 26. april 2012:

Konsesjonær, skal så langt råd er, unngå å berøre forekomster av klokkesøte dersom den finnes i planområdet, og unngå vesentlige dreneringsvirkninger i myrområder som berøres av tiltaket. Lokalisering og virkninger av massetak og deponi av løsmasser skal beskrives. ("Bakgrunn for vedtak" side 75).

NVE har lagt til grunn at det kan finnes forekomster av klokkesøte i planområdet, og dersom det avdekkes klokkesøte på et senere tidspunkt, skal tiltakshaver ta hensyn til dette. Vi viser til "Bakgrunn for vedtak" side 48.

Hva gjelder rovfugltrekket, kommer naturmangfoldloven § 9 til anvendelse. I de tilfellene forvaltningen ikke har tilstrekkelig kunnskap om miljøet er det denne bestemmelsen som gjelder.

Det forutsettes av forarbeidene til naturmangfoldloven Ot.prp nr. 52 (2008-2009) side 380-381 at dersom man vet lite om effektene av tiltaket, skal føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 legges til grunn. Miljøverndepartementets veileder om naturmangfoldloven kapittel II sier at ved tvil om det foreligger tilstrekkelig kunnskap, kan konsesjonsmyndigheten stille vilkår i konsesjon gitt tiltakshaver. Dette har NVE gjort ved å sette opp spesielle vilkår i konsesjon av 26. april 2012.

Følgende vilkår er lagt til i konsesjonen:

Planen skal inneholde konkrete tiltak for å redusere mulige virkninger for rødlistede, truede og sårbare fuglearter i og ved planområdet. ("Bakgrunn for vedtak" side 75).

I "Bakgrunn for vedtak" side 50 har NVE lagt til grunn at det foreligger beskjeden kunnskap om mulige virkninger av vindturbiner for trekkende rovfugl. På den annen side har vi i vedtakets begrunnelse konstatert at dersom resultatene viser at virkningsomfanget for rovfugltrekket er stort, kan

NVE fastsette vilkår om etterundersøkelser for Kvinesheia vindkraftverk. Dette er i tråd med naturmangfoldloven § 9.

Vi vil også minne om at NVE har fastsatt vilkår i konsesjonen om at det kan gjennomføres undersøkelser for naturmangfold i *driftsperioden*, dersom NVE mener det er behov for det.

Vannressursloven § 35

Det anføres at NVEs vurdering av Lygnavassdraget ikke er tilstrekkelig begrunnet fordi vedtaket ikke viser hvordan verneverdiene antas å bli berørt, hvilket er et brudd på vannressursloven § 35.

NVE har merket seg at i følge forarbeidene til vannressursloven Ot.prp nr. 39 (1998-1999) side 351 skal det settes "*særlige*" krav til begrunnelsen når det er snakk om verneverdier i et vernet vassdrag. Begrunnelsen skal vise om og i tilfelle hvordan de ulike verneverdier vil bli berørt av et tiltak som får konsesjon, og hvorfor dette ikke har vært avgjørende.

I "Bakgrunn for vedtak" side 56-57 konstateres det at fire eller fem vindturbiner og del av adkomstvei vil berøre nedbørsfeltet til Møskavassdraget.

NVE har tatt utgangspunkt i konsekvensutredningen og konklusjonen i rapporten er at virkningsomfanget for verneområder og vassdrag er vurdert som ubetydelig. NVE har med dette foretatt en tilstrekkelig vurdering i henhold til vannressursloven § 35. NVE fastholder sin konklusjon om at verneverdiene til vassdraget ikke vil bli vesentlig påvirket utover visuelle virkninger. Det vises for øvrig til bakgrunn for vedtak og SAE Vind DA sine kommentarer i brev av 17.08.2012. NVE kan ikke se at klageren tar opp nye forhold som endrer NVEs vurderinger omkring temaet vassdragsvern.

Mangel på regional plan i Vest-Agder

Det fremgår av plan- og bygningsloven § 8-1 første ledd at det er regional planmyndighet som skal utarbeide regionale planer. Når en regional plan er vedtatt av fylkestinget, skal statlige organer følge opp og gjennomføre planen, jf. plan- og bygningsloven § 8-2.

Miljøverndepartementet (MD) og Olje- og energidepartementet (OED) har utarbeidet retningslinjer for vindkraftanlegg, "*Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg*" (18.6.2007). I følge retningslinjene vil behovet for regionale planer for vindkraft variere i ulike deler av landet. Hensikten med regional planer er å styrke grunnlaget for en helhetlig vurdering av søknader om konsesjon for vindkraftanlegg.

Dersom det foreligger regionale planer, skal disse inngås i grunnlaget for NVEs behandling av konsesjonssøknaden. I de tilfellene det ikke foreligger en regional plan skal kriteriene i retningslinjene for vindkraft legges til grunn ved konsesjonsmyndighetens behandling av søknadene.²

NVE vil påpeke at vi ikke er kjent med at det er utarbeidet en regional plan for vindkraft i Vest-Agder.

Mangelfulle befaringer og undersøkelser

Klageren hevder at sluttbefaringen fra Nordhelle til Storhei og den arkeologiske undersøkelsen er mangelfulle.

NVE bemerker at tåke og vind førte til at man ikke fikk det utbyttet av sluttbefaringen som hadde vært ønskelig. Sluttbefaring er et behandlingstrinn for enkelte saker, i tillegg til den behandlingsprosess som følger av lovgivningen. Formålet med sluttbefaringen er at NVEs ledelse skal få en oversikt over

² Miljøverndepartementets temaveileder. Energiltak og plan- og bygningsloven 10.12.2009.

anleggenes plassering i terrenget, og at grunneier- og rettighetsrepresentanter og lokale og regionale myndigheter kan møtes og få anledning til å komme med utfyllende merknader. Sluttbefaringen ble innledet og avsluttet med spørsmål og kommentarer til NVEs ledelse fra berørte interesser. I tillegg til selve befaringen ble planområdet på sluttmøtet vist på kart, slik at alle deltakere på møtet fikk en god oversikt over planområdet og aktuelle problemstillinger.

NVE har foretatt en konkret helhetsvurdering av søknaden for Kvinesheia vindkraftverk, på bakgrunn av gjennomførte utredninger, høringsuttalelser, tematiske konfliktvurderinger og egne vurderinger. Det at man ikke fikk utbytte av sluttbefaringen, er i seg selv ikke et tilstrekkelig grunnlag for å si at det foreligger mangelfull utredning i vindkraftsaken.

I forhold til den arkeologiske undersøkelsen opplyses det i konsekvensutredningen at dersom undersøkelsene etter kulturminneloven § 9 avdekker automatisk fredete kulturminner, skal veitrase og turbinplasseringer tilpasses dette. NVE fastholder sin konklusjon om at det ikke er kjente automatisk fredete kulturminner i planområdet. NVE kan ikke se at klageren tar opp nye forhold som endrer NVEs vurderinger rundt temaet kulturminner.

Klageren har bedt om oppsettende virkning. NVE har besluttet å ikke gi klagen oppsettende virkning, jf. forvaltningsloven § 42.

Naturvernforbundet i Vest-Agder (NVA). NVA anfører at en eventuell utbygging av vindkraftverket vil medføre omfattende inngrep til veier og oppstillingsplasser. I denne sammenheng bestrides NVEs vurdering om at anlegget ikke vil påvirke og være i strid med vernegrunnlaget for Lyngdalsvassdraget. NVE viser til *Bakgrunn for vedtak s.57* og mener at partikkelforurensning mm i tilknytning til terrenginngrep ikke kan sannsynliggjøres dersom miljø-, transport-, og anleggsplanen (MTA) utarbeides og følges opp i henhold til NVEs vilkår i konsesjonen om MTA. NVE kan derfor ikke slutte seg til NVA sine vurderinger vedrørende virkninger for verneverdiene i Møska som er et sidevassdrag til Lyngdalsvassdraget. NVA anfører videre at NVEs vedtak er i strid med nasjonale mål om å beskytte naturområder mot inngrep og forringelse. NVE vil holde fast ved at tiltaket i liten grad vil redusere INON, selv om Lyngdal kun har 12,5 km² gjenværende INON. Samlet sett vil reduksjonen bli 1,2 km² om Kvinesheia vindkraftverk realiseres, hvorav 0,9 km² av reduksjonen er i Lyngdal. Dersom turbinene i Lyngdal kommune tas ut vil fortsatt INON bli redusert med 0,55 km² i Lyngdal. NVE kan på dette grunnlag fastslå at fjerning av disse turbinene vil medføre reduksjon av INON på 0,35 km², hvilket er en beskjeden reduksjon som etter vår vurdering ikke bør tillegges vekt.

NVA mener at dokumentasjon fra lokalkjente viser at det er biologiske verdier i området som ikke fremgår av konsekvensutredningen og at undersøkelsen av vårtrekket er mangelfullt. De viser til at flere arter som ikke fremkommer i fagutredningen, herunder kongeørn, falker mfl, trekker gjennom området og at dette viser svakheten i undersøkelsen av rovfugltrekket. NVE kan ikke slutte seg til denne påstanden og viser til fagutredningen for naturmangfold. NVA er også bekymret for sumvirkninger for trekkende rovfugl. Når det gjelder rovfugltrekket og mulige sumvirkninger for trekkende rovfugler viser vi til våre vurderinger av klagegrunnene som er anført av NOF nedenunder.

NVA er bekymret for at orrfuglbestanden kan bli redusert av tiltaket. De mener at NVEs vurderinger av orrfugl ikke er basert på et tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag. NVE kan ikke slutte seg til denne påstanden, og viser til *Bakgrunn for vedtak (BV)s.50/51*. NVA bemerker at hubro i smågnagerår vil bruke store områder til jakt og medføre stor kollisjonsfare. NVE viser til BV s 51 vedrørende hubro nær planområdet. NVA mener at undersøkelser av rødlistede arter må være mer grundige og over lengre tidsperioder. NVE kan ikke slutte seg til denne påstanden og viser til at fagutredningene som er gjennomført for naturmangfold ble vurdert som tilstrekkelige til å treffe vedtak. Krav om mer utredninger som går utover hva som er fastsatt i utredningsprogrammet eller ikke vurderes som

relevant for beslutningen kan etter NVEs vurdering ikke tas til følge. Dette gjelder også for klokkesøte hvor NVA krever utredning av klokkesøtebestanden og mulige virkninger av vindkraftverket. Vi viser til BV s. 48.

Heidi Martinussen

Heidi Martinussen har i klagen anført at målet om bevaring av inngrepsfri natur ikke er ivaretatt i NVEs vedtak. NVE viser til ovenstående vurdering av klagen til Naturvernforbundet i Vest-Agder.

Beboere og grunneiere i Lyngdal kommune v/Sindre Lande

NVE har ingen kommentarer til denne klagen ut over det som er vurdert i *Bakgrunn for vedtak*, med unntak av hensyn til mulig iskast fra rotorene. NVE mener at det er noe usikkerhet knyttet til ising og iskast fra rotorene. Derfor har NVE fastsatt vilkår i konsesjonen om at konsesjonær skal vurdere omfanget av ising og risiko for iskast. En slik vurdering skal oversendes NVE før anlegget settes i drift. Konsesjonær skal utarbeide forslag til rutiner for varsling av iskast når det er fare for dette. NVE skal godkjenne foreslått opplegg for varsling før idriftssettelse av anlegget. NVE kan stille ytterligere krav til tiltak dersom risikoen for iskast viser seg å begrense friluftslivsutøvelsen i planområdet.

Henry Gerhard Høyland

Klager ønsker å flytte turbinen som er plassert sør for 110 kV kraftledningen til Øye. Etter NVEs vurdering bør ikke turbinen fjernes. Hovedbegrunnelsen for dette er knyttet til at installert effekt kan bli redusert og dermed svekke muligheten for realisering av anlegget. Endelig utforming av vindkraftverket kan først skje når kontrakt er sluttet med leverandør og detaljerte vindmålinger er utført for planområdet. Det er derfor urimelig å innskrenke planområdet på forhand.

Jon Lande mfl

NVE har ingen kommentarer til denne klagen, og viser til *Bakgrunn for vedtak*.

Norsk Ornitologisk Forening

NOF anfører at hensynet til naturmangfold/ fuglelivet og frafall av inngrepsfrie områder er grunnlaget for klagen. De mener at NVEs vedtak er i strid med naturmangfoldloven §§ 8, 9, 10 og §§ 4 og 5. NOF mener at NVEs vurdering vindkraftverkets virkninger for rovfugltrekket ikke er tilfredsstillende kunnskapsbasert og mener føre-var-prinsippet burde fått anvendelse. NVE konstaterer at NOF mener fagutredningen tar feil mht til flyvehøyde for trekket og omfang av næringssøk i planområdet. NVE viser til bakgrunn for vedtak side 50, hvor det avklares at oppfølgende undersøkelser kan bli aktuelt også for rovfugltrekket på Kvinesheia. Klagens omtale av storlom og hubro er behandlet i *Bakgrunn for vedtak* s.49-52.

Helge Wathne

Wathne har fremmet to alternative løsninger til den skisserte atkomstløsningen. NVE legger til grunn at de alternative løsningene blir vurdert slik klager har foreslått.

Frank Treland mfl

NVE viser til våre vurderinger i klagen til Helge Watne.

Oddrun Eide Røiseland mfl

NVE viser til Bakgrunn for vedtak av 26.04.2012.

Glenn Johnsrud

Klagen berører emner som vi mener er behandlet i Bakgrunn for vedtak, og finner ikke grunnlag for å kommentere ytterligere.

Helge Briseid Risnes

NVE finner ikke grunn til å kommentere denne klagen.

Lyngdal kommune

NVE viser til Bakgrunn for vedtak hva gjelderde klagegrunner som er fremført, men vil bemerke at virkningene for kommunen vil ikke bli nevneverdig redusert om de aktuelle turbinene trekkes ut av Lyngdal kommune verken med hensyn til visuelle virkninger eller redusert INON. Det vises for øvrig til Bakgrunn for vedtak av 26.04.2012.

Konklusjon

NVE kan ikke se at det i klagen er kommet frem nye opplysninger som gir grunnlag for å endre vårt vedtak av 26. april 2012. Klagen oversendes derfor Olje- og energidepartementet til endelig avgjørelse i henhold til forvaltningsloven § 33. Alle sakens dokumenter følger vedlagt/ gjøres tilgjengelige for OED gjennom SeDoc.

Oppsettende virkning

Klageren har bedt om oppsettende virkning. NVE har besluttet å ikke gi klagen oppsettende virkning, jf. forvaltningsloven § 42.

Med hilsen

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Arne Olsen
seksjonssjef

Kopi: Naturvernforbundet i Vest-Agder
Berørte beboere og grunneiere i Lyngdal kommune v/Sindre Lande
Jon Lande
Norsk Ornitologisk Forening – Lista lokallag
Frank Treland
Glenn Johnsrud
Lyngdal kommune
Heidi Martinussen
Henry Gerhard Høyland
Kåre Lande og Harald Lande
Helge Wathne
Oddrun Eide Røiseland m.fl.
Helge Briseid Risnes